

Miriam Pitters

Lessenreeks Jan Wolkers: Turks Fruit

Deze gelaagde, vitale roman leent zich goed voor een tekstcentrale behandeling.

In de lessenreeks komen de leerlingen in aanraking met het literaire bedrijf anno 1969, met contemporaine reacties op de roman, met de maatschappelijke dimensie, met de literair-historische en cultuurhistorische context, met de actualiteit (seksuele vrijheid vs preutsheid, #metoo, met persoonlijke en esthetische vorming en met de opvattingen over literatuur (literatuurkritiek toen en nu).

Leerlingen reageren zelf meestal ook sterk op de expliciete passages in deze roman, waardoor ze direct een bepaalde mate van betrokkenheid hebben. Ze zien vaak enkel de verhaallaag en gaan pas na hulp ook de diepere lagen zien.

De lessenreeks is geschikt voor klas 5 of 6 vwo en bestaat uit vijf lessen van 45 minuten ieder, maar kan eenvoudig teruggebracht worden naar slechts één les, naar twee, drie of vier. De lessen zijn wel cumulatief dus er kan ná iedere les gestopt worden, maar men kan bijvoorbeeld niet alleen les 3 of les 4 of 5 gebruiken. De lesdoelen staan per les gestipuleerd. Het geschreven eindproduct bij les vijf kan onderdeel uitmaken van een leesdossier (mits de leerling het hele werk op de lijst zet).

Lesdoelen

Kennismaken met het werk van Wolkers en de tijd waarin het is ontstaan

Analyseren van argumentaties in recensies

Analyseren van de literair-historische en cultuurhistorische tijd

Reflecteren op de beeldvorming toen en nu

Bewustworden van de (ontwikkeling van de) eigen literaire smaak en erop kunnen reflecteren

Vergroten van de literaire competentie

Leeropbrengsten

Historisch besef

Persoonlijke vorming

Esthetische vorming
Taalvaardigheid
Onderzoekende houding t.a.v. iets onbekends
Kritische houding stimuleren
Creativiteit aanspreken
Actualiseren

Didactische werkvormen

Samenwerkend leren (gerichte opdrachten met individuele aanspreekbaarheid en wederzijdse afhankelijkheid door gebruik te maken van de werkvormen experts en denken delen uitwisselen)
Onderzoekend leren (gerichte opdrachten om nieuwsgierigheid te prikkelen en kritische houding te stimuleren)
Mondelinge presentatie
Schriftelijke presentaties (in groepjes, individueel: mentimeter en afsluitende schrijfoopdracht naar keuze: lofrede/hekeldicht/ column/ recensent der recensenten)

Formulier lesplan, les 1

Onderwerp(en): **Turks Fruit van Jan Wolkers**

Lesdoelen:

kennismaken met Jan Wolkers
een hoofdstuk uit Turks Fruit lezen
nieuwsgierigheid prikkelen
onderzoekende en kritische houding stimuleren
argumenteren, reflecteren en evalueren

Aantal leerlingen: maakt niet uit, in bij binnenkomst in groepjes van 3 laten plaatsnemen (of 2 als niet deelbaar door 3)
Bijzonderheden ruimte: tafels in groepjes van 3 opgesteld, smartboard met internet

Benodigdheden:

- kopietjes van de eerste drie hoofdstukken uit Turks Fruit
- kopietjes van het blad met vragen
- A3-vellen met stiften
- mobieltjes leerlingen

Tijd/fase	Inhoud en/of doel van deze fase	Didactische Werkvorm(en)	Wat doen de leerlingen?	Wat doet de docent?	Wat heb ik nodig? Wat de leerlingen?	Controle of doel is bereikt/ evaluatie
5 min	<p>expres vaag kennismaken met de kunstenaar Wolkers: prikkelen nieuwsgierigheid en kritische houding</p> <p>inventariseren wie JW al kent, hoe etc.</p> <p>uitleg lessenreeks</p>	<p>onderzoekend leren</p> <p>samenwerkend leren</p>	ze kijken, luisteren, delen ervaringen	<p>laat zien tot 1.11 kijken uit filmpje van Bent van Looy over het atelier van Wolkers: https://youtu.be/Ezit658ZtSM</p> <p>stelt vragen, vult niks aan, legt niets uit</p> <p>legt reeks uit, m.n. vakinhoudelijke en didactische doelen</p>	<p>smartboard met internet</p>	<p>a.d.h.v. de gegeven antwoorden</p> <p>aan de vragende gezichten te zien</p>
27 min	verhaalanalyse	samenwerkend leren: experts: iedere leerling heeft een hoofdstuk	ze lezen, vatten samen, betrekken de vragen op het hoofdstuk	observeert	kopietjes hfdst en kopietjes vragen	
5 min	leeservaring delen via een mindmap; presenteren; samenwerken	samenwerkend leren: denken delen uitwisselen	denken delen uitwisselen	geeft instructie, ziet erop toe dat dat ordentelijk verloopt	A3-vel met stift in het midden staat al Turks Fruit, links samenvatting, rechts beoordelingswoorden	30 sec presentatie per groepje

3 min	verwoorden mening, beargumenteren, gezamenlijk afronden	evalueren met een online hulpmiddel: www.mentimeter.com (anoniem)	reflecteren, evalueren, argumenteren	faciliteert, vraagt door	smartboard account bij www.mentimeter.com en twee voorbereide vragen leerlingen hebben mobiel nodig	www.mentimeter.com : 2 vragen: zou je de hele roman willen lezen voor je lijst? Ja/nee/weet nog niet Vraag 2: waarom wel/niet?
einde les:			leerling neemt eigen verhaal met vragen mee (evt. afmaken thuis)	docent neemt ingevulde bladen mee		

Formulier lesplan, les 2

Onderwerp(en): **Turks Fruit van Jan Wolkers**

Lesdoelen:

kennismaken met argumentatietheorie t.a.v. literaire kritiek
kritisch analyseren van bestaande recensies
argumentaties in recensies evalueren
bewustworden van literatuur als sociaal en historisch fenomeen
vergroten van de literaire competentie (m.n. t.a.v. literaire kritieken)

Bijzonderheden ruimte: tafels in groepjes van 3 opgesteld, bladen van de vorige week op de tafeltjes met stiften, smartboard met internet

Benodigdheden:

-kopietjes van vier verschillende recensies: uit De Waarheid, Fens in De Volkskrant, Van Doorne in Trouw en K.L. Poll in Algemeen dagblad (allemaal uit 1969, te vinden via Delpher)
-kopietjes met theorie over literaire argumenten
-de A3-vellen van vorige les (nu gebruiken we de achterkant)

Tijd/fase	Inhoud en/of doel van deze fase	Didactische Werkvorm(en)	Wat doen de leerlingen?	Wat doet de docent?	Wat heb ik nodig? Wat de leerlingen?	Controle of doel is bereikt/ evaluatie
10 min	uitleg theorie literaire argumenten	modellen	lezen, luisteren	leest met leerlingen theorie door en laat aan de hand van de recensie uit DeWaarheid zien hoe je een recensie analyseert	kopietjes recensies kopie literaire argumenten	
20 min	kritisch lezen, analyseren	experts	kritisch lezen recensies, toepassen nieuwe theorie, samenvatten	checkt, beantwoordt evt.vragen		
13 min	uitwisselen en reflecteren	denken delen uitwisselen	op A3-vel weergeven van de hoofdgedachte van iedere recensie en de soorten argumenten	checkt, beantwoordt evt.vragen	A3-vel, stift	begin volgende les
2 min	terugblikken en vooruitkijken	socratisch gesprek	reflecteren, meedenken, meepraten	stelt een aantal socratische vragen: wat is het doel van deze les? /Waarom hebben we dit gedaan? Hoezo? etc.	Aantal vragen	afhankelijk van de gestelde vragen en de gegeven antwoorden

Formulier lesplan, les 3

Onderwerp(en): **Turks Fruit van Jan Wolkers**

Lesdoelen:

bewustworden van literatuur als sociaal en historisch fenomeen
vergroten van de literaire competentie (m.n. t.a.v. literaire kritieken)
elkaars en eigen analyses kritisch beoordelen
reflecteren op het begrip van de literaire argumenten

Bijzonderheden ruimte: tafels in groepjes van 3 opgesteld, bladen van de vorige week op de tafeltjes, smartboard met internet

Benodigdheden:

-de ingevulde A3-vellen van ieder groepje

Tijd/fase	Inhoud en/of doel van deze fase	Didactische Werkvorm(en)	Wat doen de leerlingen?	Wat doet de docent?	Wat heb ik nodig? Wat de leerlingen?	Controle of doel is bereikt/ evaluatie
5 min	uitleg opbouw les	frontaal klassikaal	luisteren	uitleg geven: de leerlingen gaan elkaars werk bekijken en evalueren: wat hebben anderen wat jullie missen en wat missen zij?		
20 min	reflecteren	carrousel	om de twee minuten wisselt het groepje van plek: ze bekijken het werk van een ander groepje, analyseren, reflecteren en evalueren andermans en eigen werk	tijd en proces bewaken observeren	ruimte om de tafels heen, jassen en tassen aan dekant, lege tafels op de A3-vellen na	na 30 min

10 min	evalueren	klassikaal	geven feedback	houdt een blad omhoog en vraagt tops en tips voor het desbetreffende groepje	aandacht voor elkaar	de tops en tips die gegeven worden bieden de docent inzicht: welk literair argument wordt moeilijk gevonden; welke uitspraken doen leerlingen over Turks Fruit zonder of met argumentatie?
10 min	evaluatie	www.mentimeter.com	vullen individueel hun antwoorden in	opent www.mentimeter.com , bevestigt het scherm zodat ze elkaars antwoorden niet zien bij het invullen, toont resultaten als ieder heeft ingevuld	voorbereide vragen op www.mentimeter.com : Zou je Turks Fruit willen lezen? Waarom wel/niet? Gebruik bewust een bepaald soort literair argument en zet tussen haakjes achter je argument van welk soort je gebruikt hebt gemaakt)	klassikaal een aantal antwoorden doorlopen

Formulier lesplan, les 4

Onderwerp(en): **Turks Fruit van Jan Wolkers**

Lesdoelen:

bewustworden van literatuur als sociaal en historisch fenomeen
analyseren van de literair-historische en cultuurhistorische tijd
reflecteren op de beeldvorming over Turks Fruit (in 1969 en in 2017)

Bijzonderheden ruimte: tafels in groepjes van 2 opgesteld, docente heeft nieuwe groepjes gevormd op basis van de uitkomsten van het gesprek en het proces van de afgelopen lessen

Benodigdheden:

- kopietjes van een aantal artikelen uit kranten uit 1969
- kopie van een recensie van Rob Schouten uit Trouw 28-10-2017 over het proefschrift van Onno Blom
- ieder groepje van twee personen leest dezelfde bronnen: hetzij de recensie van Schouten hetzij de artikelen uit 1969
- na 25 minuten worden de tafels gehergroepeerd naar tafels van vier

Tijd/fase	Inhoud en/of doel van deze fase	Didactische Werkvorm(en)	Wat doen de leerlingen?	Wat doet de docent?	Wat heb ik nodig? Wat de leerlingen?	Controle of doel is bereikt/ evaluatie
2 min	ordenen klas, uitleg geven	klassikaal frontaal	luisteren	plaatst leerlingen, deelt werk uit	klas in tweetallen opgesteld	iedereen zit en heeft materiaal
5 min	onderzoekend leren prikkelen didactisch leren denken	denken delen uitwisselen	scannen hun bronnen, bedenken met partner lesdoel	loopt rond en stelt veel waarom-vragen bij de afzonderlijke groepjes	artikelen	discussie is op gang, vragen worden gesteld, er is een gesprek bij ieder tweetal
2 min	uitleg vervolg	kritisch analyseren bron op tijdgeest en op oordelen	luisteren, vragen stellen	uitleggen	aandacht voor elkaar	
10 min	in stilte lezen	in stilte lezen en analyseren	in stilte lezen en analyseren	observeren	stilte	
5 min	evalueren	denken delen uitwisselen	de twee met dezelfde bron analyseren hun bron: wat leert deze bron hen over de beeldvorming rond Wolkers en Turks Fruit? Bedenk wat je zo uitwisselt en wie wat zegt	bewaakt proces		

2 minuten	groepjes van 2 worden groepjes van 4			zorgt ervoor dat de leerlingen weten met wie ze een groepje van vier vormen (zodat ze nu alle bronnen gezamenlijk hebben)		
5 min	delen en uitwisselen kennis	denken delen uitwisselen evalueren	luisteren naar elkaar, reageren op elkaar, analyseren, reflecteren om zo gezamenlijk een antwoord te geven op de vraag wat de beeldvorming is rondom Turks Fruit in 1969 en in 2017 (verschillen/ overeenkomsten)	observeert, faciliteit, bewaakt proces	blad met vragen waar ze hun antwoorden op kunnen zetten	

13 min	klassikaal reflecteren en evalueren	denken delen uitwisselen evalueren	vullen hun groepsantwoord in op een aantal vragen op www.mentimeter.com (er komen dus max 8 antwoorden binnen)	zet vragen open op www.mentimeter.com : 1. Hoe zou je het beeld over Turks Fruit in 1969 omschrijven op basis van de vandaag gelezen bronnen uit 1969? 2. Hoe zou je het beeld over Turks Fruit omschrijven op basis van de vandaag gelezen bron uit 2017? 3. Is jouw beeld over de receptie van Turks Fruit veranderd door vandaag? 4. Welke bron speelde daarbij de belangrijkste rol?		
2 min	afsluiten les	klassikaal frontaal benoemen lesdoelen en vragen om feedback leerlingen op die doelen				

Formulier lesplan, les 5

Onderwerp(en): **Turks Fruit van Jan Wolkers**

Lesdoelen:

reflecteren op de beeldvorming rond Turks Fruit

vormen van een eigen oordeel

mening over literatuur onderbouwen

schrijven van een tekst: lofrede/hekeldicht/column/recensent der recensenten (ca. 300 woorden, afwijking van 10% toegestaan)

Bijzonderheden ruimte: tafels in proefwerkopstelling

Benodigdheden:

- kopietjes van de schrijfoopdrachten waaruit gekozen mag worden

- beoordelingsformulier van de schrijfoopdracht

Tijd/fase	Inhoud en/of doel van deze fase	Didactische Werkvorm(en)	Wat doen de leerlingen?	Wat doet de docent?	Wat heb ik nodig? Wat de leerlingen?	Controle of doel is bereikt/ evaluatie
10 min	uitleg eindopdracht		luisteren en kiezen een opdracht	legt opdrachten en beoordelingsformulier uit legt ook verschil tekstdoelen uit, en verschil zakelijk, literair taalgebruik	opdracht, beoordelingsformulier en papier	
29 min		individueel		observeren, faciliteiten papier etc.	papier	
1 min	afsluiting les		nemen het geschreven mee en leveren het online via magister in	stelt deadline		

Bronnen

Les 1

Zelf de eerste drie hoofdstukken uit TF vermenigvuldigen

Les 2

Recensies van Delpher halen en vermenigvuldigen. Er is keus genoeg, bijvoorbeeld:

- *K. Fens in *De Volkskrant* van 6 december 1969
- *J. Van Doorne in *Trouw* van 6 december 1969
- * K.L. Poll in *Algemeen Handelsblad* 6 december 1969
- * Wam de Moor in *De Tijd*, 6 december 1969

Zie de bijgevoegde bijlage bij lessenserie

Les 4

- kopietjes van een aantal artikelen uit kranten uit 1969 (te vinden via Delpher):
 - * Johan van der Woude: De nieuwe Wolkers, je reinste vitaliteit. In: *Nieuwsblad van het Noorden*, 13 december 1969, p. 33.
 - * Turks fruit bestverkochte boek. In: *Leeuwarder Courant*, 16 september 1970, p.8.
 - * Reden tot aanstoot. In: *Leeuwarder Courant*, 28 november 1969, voorpagina.
- kopie van een recensie van Rob Schouten uit *Trouw* 28-10-2017 over het proefschrift van Onno Blom

Les 5

kopietjes van de schrijfpdracht
kopietjes van het beoordelingsmodel
(moet ik beide nog maken)

